

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ویژگی مشترک برنامه‌های توسعه و مقدمات تدوین برنامه هفتم توسعه

امیر خالصی

سیاست‌های برنامه‌های توسعه بعد از انقلاب

سیاست‌های برنامه اول

جهت‌گیری اصلی برنامه اول توسعه:

آزادسازی اقتصادی و بازسازی زیربنای خسارت‌های جنگ تحمیلی

اهم سیاست‌های برنامه اول:

- تقویت پول ملی و کنترل تورم از طریق کاهش کسری بودجه
- کاهش هزینه‌های دولت از طریق جلب مشارکت مردم در ایجاد و اداره موسسات آموزشی و درمانی
- تغییر سیستم سهمیه بندی کالاهای اساسی به نحوی که یارانه آن‌ها متوجه افراد کم درآمد گردد.
- تغییر سیاست نرخ گذاری کالاها و خدمات به طوری قیمت‌های تعادلی منابع اقتصادی بوجود آید.
- حذف تشکلهای انحصاری در تولید و توزیع کالا

سیاست‌های برنامه دوم توسعه

جهت‌گیری اصلی برنامه دوم:

ثبات اقتصادی (تثبیت دستاوردهای برنامه اول و ثبات روندهای اقتصادی)

اهم سیاست‌های برنامه دوم:

- تشویق صادرات با توجه به مزیت‌های نسبی کشور و ایجاد رقابت با دنیای خارج به منظور توسعه کمی و کیفی تکنولوژی داخلی
- تکمیل و توسعه بازارهای پول، سرمایه، کار و خدمات
- کارایی سیاست مالی از طریق بررسی و تدوین نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی کشور و افزایش سهم درآمدهای مالیاتی در تامین بودجه، ایجاد تعادل منطقی بین درآمد و هزینه‌ها، واگذاری امور به مردم و کاهش تشکیلات دولت در طول برنامه و فعالیت‌های اعمال تصدی دولت
- ایجاد اشتغال از طریق تقویت شبکه جمع‌آوری و پردازش اطلاعات بازار کار، توسعه و حمایت از صنایع کوچک، صنایع تبدیلی و غیره
- اصلاح سیستم قیمت‌گذاری

سیاست‌های برنامه سوم توسعه

جهت‌گیری اصلی برنامه سوم:

اصلاحات ساختاری و نهادی به منظور آزاد سازی و خصوصی سازی

اهم سیاست‌های برنامه سوم:

- اصلاحات ساختاری و نهادی در بخش عمومی برای افزایش کارایی دولت و بالا بردن بهره‌وری منابع ملی
- بازنگری و تنظیم سیاست‌های مالی، پولی، ارزی، تجاری، اشتغال، تولید به همراه گسترش نظام تامین اجتماعی با تاکید بر هدفمند کردن سیاست‌های حمایتی
- افزایش اشتغال مولد
- خصوصی سازی و کاهش تصدی گری دولت
- کاهش وابستگی به درآمدهای حاصل از صدور نفت خام
- ایجاد جهش در صادرات غیر نفتی و حذف موانع غیر تعرفه‌ای
- تفکیک حوزه‌های سیاستگذاری از تصدی گری.
- تمرکززدایی از ساختار اداری و اقتصادی،
- رشد ارزش‌های انسانی، ارتقای ظرفیت‌های معنوی جامعه، تقویت باورهای دینی به منظور توسعه فرهنگی کشور
- تامین حقوق و آزادیهای مشروع و قانونی همه شهروندان و ایجاد و تقویت فضای مطمئن و قانونمند

برنامه چهارم توسعه

جهت‌گیری اصلی برنامه چهارم:

رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی که برنامه چهارم توسعه به "برنامه توسعه پایدار با رویکرد جهانی" مشهور شد.

❖ برنامه چهارم به عنوان اولین برنامه توسعه در قالب سند چشم‌انداز در افق ۱۴۰۴ تدوین شد. از این‌رو، برنامه چهارم توسعه و برنامه‌های توسعه بعدی در افق زمانی سند چشم‌انداز با تدوین سیاست‌های کلی و ابلاغ آن توسط مقام معظم رهبری، تدوین و تصویب شده‌اند.

❖ سیاست‌های برنامه چهارم در ۴ محور: محور امور فرهنگی، علمی و فناوری؛ محور امور اجتماعی، سیاسی، دفاعی و امنیتی؛ محور امور مربوط به مناسبات سیاسی و روابط خارجی و محور امور اقتصادی تدوین شده بود.

سیاست‌های برنامه چهارم توسعه

اهم سیاست‌های برنامه چهارم:

❖ امور فرهنگی، علمی و فناوری:

- ❑ اعتلاء و عمق و گسترش دادن معرفت و بصیرت دینی بر پایه قرآن و مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام).
- ❑ برنامه‌ریزی برای بهبود رفتارهای فردی و اجتماعی
- ❑ تقویت وجدان کاری و انضباط اجتماعی و روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درستکاری و قناعت و اهتمام به ارتقاء کیفیت تولید
- ❑ فرهنگ‌سازی برای استفاده از تولیدات داخلی، افزایش تولید و صادرات کالا و خدمات
- ❑ سازماندهی و بسیج امکانات و ظرفیت‌های کشور در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان
- ❑ اصلاح نظام آموزشی کشور، شامل: آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی
- ❑ تلاش در جهت تبیین و استحکام مبانی مردم‌سالاری دینی و نهادینه کردن آزادیهای مشروع از طریق آموزش، آگاهی بخشی و قانونمند کردن آن

سیاست‌های برنامه چهارم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه چهارم:

❖ امور اجتماعی، سیاسی، دفاعی و امنیتی:

- ❑ تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر
- ❑ ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مبارزه با فقر
- ❑ تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن
- ❑ ایجاد محیط و ساختار مناسب حقوقی، قضایی و اداری برای تحقق اهداف چشم‌انداز
- ❑ اصلاح نظام اداری و قضائی
- ❑ آمایش سرزمینی
- ❑ تقویت امنیت و اقتدار ملی با تأکید بر رشد علمی و فناوری، مشارکت و ثبات سیاسی
- ❑ ارتقاء توان دفاعی نیروهای مسلح برای بازدارندگی، ابتکار عمل و مقابله مؤثر در برابر تهدیدها و حفاظت از منافع ملی و انقلاب
- ❑ تقویت، توسعه و نوسازی صنایع دفاعی کشور با تأکید بر گسترش تحقیقات و سرعت‌دادن به انتقال فناوری‌های پیشرفت
- ❑ توسعه نظم و امنیت عمومی و پیشگیری و مقابله مؤثر با جرائم و مفاسد اجتماعی و امنیتی

سیاست‌های برنامه چهارم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه چهارم:

❖ امور مناسبات سیاسی و روابط خارجی:

- ثبات در سیاست خارجی براساس قانون اساسی و رعایت عزت، حکمت و مصلحت و تقویت روابط خارجی
- بهره‌گیری از روابط سیاسی با کشورها و نهادهای بین‌المللی، افزایش جذب منابع و سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری پیشرفته و گسترش بازارهای صادراتی ایران
- تلاش برای تبدیل مجموعه کشورهای اسلامی و کشورهای دوست منطقه به یک قطب منطقه‌ای اقتصادی، علمی، فناوری و صنعتی
- تقویت هویت اسلامی و ایرانی ایرانیان خارج از کشور، کمک به ترویج زبان فارسی در میان آنان، حمایت از حقوق آنان و تسهیل مشارکت آنان در توسعه ملی

سیاست‌های برنامه چهارم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه چهارم:

❖ امور اقتصادی:

- تحقق رشد اقتصادی پیوسته، با ثبات و پرشتاب متناسب با اهداف چشم‌انداز
- تلاش برای دستیابی به اقتصاد متنوع و متکی بر منابع دانش و آگاهی، سرمایه انسانی و فناوری نوین
- ایجاد سازوکار مناسب برای رشد بهره‌وری عوامل تولید
- تأمین امنیت غذائی کشور با تکیه بر تولید از منابع داخلی و تأکید بر خودکفایی در تولید محصولات اساسی کشاورزی
- مهار تورم و افزایش قدرت خرید گروه‌های کم درآمد و محروم و مستضعف و کاهش فاصله بین دهک‌های بالا و پائین درآمدی جامعه و اجرای سیاست‌های مناسب جبرانی
- توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن
- تثبیت فضای اطمینان بخش برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران
- توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی به عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی و کاهش تصدی دولت
- اهتمام به نظم و انضباط مالی و بودجه‌ای و تعادل بین منابع و مصارف دولت
- تلاش برای قطع اتکای هزینه‌های جاری به نفت و تأمین آن از محل درآمدهای مالیاتی و اختصاص عواید نفت برای توسعه سرمایه‌گذاری براساس کارایی و بازدهی
- تنظیم سیاست‌های پولی، مالی و ارزی با هدف دستیابی به ثبات اقتصادی و مهار نوسانات.

برنامه پنجم توسعه

جهت‌گیری اصلی برنامه پنجم:

این برنامه با رویکرد اصلی **پیشرفت و عدالت** تدوین شد، ضمن این که بر الگوی توسعه اسلامی و ایرانی نیز تاکید شده بود.

- ❖ برنامه پنجم توسعه به عنوان دومین برنامه توسعه کشور در قالب **سند چشم‌انداز در افق ۱۴۰۴** تدوین شد.
- ❖ **سیاست‌های برنامه پنجم در ۵ محور:** امور فرهنگی؛ امور علمی و فناوری؛ امور اجتماعی؛ امور اقتصادی و امور سیاسی، دفاعی و امنیتی تدوین شده بود.

اهم سیاست‌های برنامه پنجم:

❖ امور فرهنگی:

- ❑ تکمیل و اجرای طرح مهندسی فرهنگی کشور و تهیه پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم
- ❑ زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی(ره)
- ❑ تقویت قانونگرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کار جمعی، ابتکار، درستکاری، قناعت، پرهیز از اسراف و اهتمام به ارتقاء کیفیت در تولید
- ❑ استفاده بهینه از فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی برای تحقق اهداف فرهنگی نظام

سیاست‌های برنامه پنجم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه پنجم:

❖ امور علمی و فناوری:

□ تحول در نظام آموزش عالی و پژوهش با:

✓ افزایش بودجه تحقیق و توسعه به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی و افزایش ورود دانش‌آموختگان

دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی به ۲۰ درصد

✓ ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخش‌های مربوط جامعه

✓ دستیابی به فناوری‌های پیشرفته

□ تحول و ارتقاء علوم انسانی

□ تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور

سیاست‌های برنامه پنجم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه پنجم:

❖ امور اجتماعی:

- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن
- تقویت هویت ملی جوانان متناسب با آرمانهای انقلاب اسلامی
- اصلاح نظام اداری و قضایی
- اهتمام به توسعه ورزش و حمایت از گسترش فعالیت‌های گردشگری
- تأکید بر رویکرد انسان سالم و سلامت همه جانبه
- ارتقاء امنیت اجتماعی

سیاست‌های برنامه پنجم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه پنجم:

❖ امور اقتصادی:

- ❑ تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸٪ نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص
- ❑ تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با رعایت:
- ✓ واریز سالانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی به صندوق توسعه ملی
- ✓ قطع وابستگی هزینه‌های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه
- ❑ اصلاح ساختار نظام بانکی با اجرای کامل و روزآمد قانون بانکداری بدون ربا
- ❑ ارتقاء کمی و کیفی بازارهای مالی (سرمایه، پول و بیمه) با تأکید بر کارایی، شفافیت و سلامت
- ❑ توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب
- ❑ تأکید بر راهبرد توسعه صادرات به ویژه در بخش خدمات با فناوری بالا
- ❑ تنظیم همه فعالیت‌های مربوط به رشد و توسعه اقتصادی بر پایه عدالت اجتماعی و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات مختلف با:
- ✓ جبران نابرابریهای غیرموجه درآمدی از طریق سیاستهای مالیاتی، اعطای یارانه‌های هدفمند
- ✓ هدفمند کردن یارانه‌های آشکار و اجرای تدریجی هدفمند کردن یارانه‌های غیرآشکار
- ❑ اقدامات لازم برای جبران عقب ماندگیهای حاصل از دورانهای تاریخی گذشته با تأکید بر:
- ✓ کاهش فاصله دو دهک بالا و پایین درآمدی جامعه به طوری که ضریب جینی به حداکثر ۰/۳۵ در پایان برنامه
- ✓ انجام اقدامات ضروری برای رساندن نرخ بیکاری در کشور به ۷ درصد

سیاست‌های برنامه پنجم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه پنجم:

❖ امور سیاسی، دفاعی و امنیتی:

❑ تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی

❑ حمایت از آزادیهای مشروع و صیانت از حقوق اساسی ملت

❑ حضور فعال و هدفمند در سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای

❑ اعتلای شأن، موقعیت، اقتدار و نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه و نظام بین‌الملل به‌منظور تحکیم

امنیت ملی

❑ ارتقاء توانمندیهای دفاعی و قدرت بازدارندگی به‌منظور دفاع از حاکمیت، تمامیت ارضی، منافع و امنیت ملی

❑ تحکیم و ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و تضمین‌کننده اهداف و منافع ملی با تاکید بر:

✓ کسب دانش و فناوریهای نو و نرم‌افزارهای پیشرفته دفاعی و نوسازی صنایع دفاعی، افزایش ضریب

خودکفایی

✓ گسترش پدافند غیرعامل

✓ امنیت پایدار مناطق مرزی و کنترل مؤثر مرزها

برنامه ششم توسعه

جهت‌گیری اصلی برنامه ششم:

این برنامه با رویکرد اصلی **رشد تولید رقابتی مبتنی بر دانش و بهره‌وری** در چارچوب اقتصاد مقاومتی و فرهنگ اسلامی - ایرانی و تعامل سازنده با جهان

- ❖ برنامه ششم به عنوان سومین برنامه توسعه کشور در قالب **سند چشم‌انداز در افق ۱۴۰۴** تدوین شد.
- ❖ سیاست‌های کلی برنامه ششم بر پایه‌ی محورهای سه‌گانه‌ی «**اقتصاد مقاومتی**»، «**پیشتازی در عرصه‌ی علم و فناوری**» و «**تعالی و مقاوم‌سازی فرهنگی**» و با در نظر گرفتن واقعیت‌های موجود در صحنه‌ی داخلی و خارجی تنظیم شده است.
- ❖ **سیاست‌های برنامه ششم در ۷ محور:** امور اقتصادی؛ امور اجتماعی؛ امور دفاعی و امنیتی؛ امور سیاست خارجی؛ امور حقوقی و قضایی؛ امور فرهنگی؛ امور علمی، فناوری و نوآوری؛ تدوین شده است.

سیاست‌های برنامه ششم توسعه

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور اقتصادی:

- رشد اقتصادی شتابان و پایدار و اشتغال‌زا به‌گونه‌ای که، متوسط رشد ۸ درصد در طول برنامه محقق شود.
- مشارکت و بهره‌گیری مناسب از ظرفیت نهادهای عمومی غیردولتی با ایفای نقش ملی و فراملی آنها در تحقق اقتصاد مقاومتی
- گسترش و تعمیق نظام جامع تأمین مالی و ابزارهای آن (بازار پول، بازار سرمایه و بیمه‌ها) با مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی و افزایش سهم مؤثر بازار سرمایه در جهت توسعه‌ی سرمایه‌گذاری
- جذب سرمایه‌ی ایرانیان خارج از کشور و سرمایه‌گذاران خارجی
- اعمال نظارت کامل و فراگیر بانک مرکزی بر بازار و مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری
- تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه‌ی عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده‌ی اقتصادی» و (واریز سالانه ۳۰ درصد از منابع به صندوق توسعه‌ی ملی و افزایش حداقل ۲ واحد درصد سالیانه به آن)
- حمایت از تأسیس شرکت‌های غیردولتی برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اکتشاف، بهره‌برداری و توسعه‌ی میادین نفت و گاز
- تحقق کامل هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت
- افزایش ارزش‌افزوده از طریق تکمیل زنجیره‌ی ارزش صنعت نفت و گاز
- توسعه‌ی اقتصاد دریایی جنوب کشور در محور چابهار-خرمشهر با تأکید بر سواحل مکران عدالت اجتماعی
- برنامه‌ریزی برای دستیابی به ضریب جینی ۰.۴۳
- توسعه‌ی فناوری فضایی با طراحی، ساخت، آزمون، پرتاب و بهره‌برداری از سامانه‌های فضایی
- توسعه‌ی محتوا در فضای مجازی بر اساس نقشه‌ی مهندسی فرهنگی کشور تا حداقل پنج برابر وضعیت کنونی و بومی‌سازی شبکه‌های اجتماعی.

سیاست‌های برنامه ششم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور اجتماعی:

- ارتقاء سلامت اداری و اقتصادی و مبارزه با فساد
- استقرار نظام جامع، یکپارچه، شفاف، کارآمد و چندلایه‌ی تأمین اجتماعی کشور
- اجرای سیاست‌های کلی سلامت با تصویب قوانین و مقررات لازم
- تأمین منابع مالی پایدار برای بخش سلامت و توسعه‌ی کمی و کیفی بیمه‌های سلامت
- فرهنگ‌سازی و ایجاد زمینه‌ها و ترتیبات لازم برای تحقق سیاست‌های کلی جمعیت
- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان در همه‌ی عرصه‌ها
- هویت‌بخشی به سیمای شهر و روستا و بازآفرینی و روزآمدسازی معماری اسلامی - ایرانی
- توسعه‌ی پایدار صنعت ایرانگردی به‌گونه‌ای که ایرانگردهای خارجی تا پایان برنامه‌ی ششم به حداقل پنج برابر افزایش یابد.
- حمایت از صنایع دستی و صیانت از میراث فرهنگی کشور

سیاست‌های برنامه ششم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور دفاعی و امنیتی:

- ❑ افزایش توان دفاعی در تراز قدرت منطقه‌ای در جهت تأمین منافع و امنیت ملی با تخصیص حداقل ۵ درصد بودجه‌ی عمومی کشور
- ❑ ارتقاء توان بازدارندگی کشور با توسعه‌ی توان موشکی و فناوری‌ها و ظرفیت تولید سلاح‌ها و تجهیزات عمده‌ی دفاعی
- ❑ گسترش هوشمندانه و مصون‌سازی پدافند غیرعامل با اجرای کامل پدافند غیرعامل در مراکز حیاتی و حساس کشور
- ❑ تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی با انسداد کامل نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، توسعه و تقویت یگان‌های مرزبانی
- ❑ برنامه‌ریزی برای کاهش جرم و جنایت با هدف کاهش ۱۰ درصدی سالانه‌ی مصادیق مهم آن
- ❑ مبارزه‌ی همه‌جانبه با مواد مخدر و روان‌گردان‌ها با هدف کاهش ۲۵ درصدی اعتیاد تا پایان برنامه
- ❑ پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز از مبادی ورودی تا محل عرضه‌ی آن در بازار

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور سیاست خارجی:

- ❑ حفظ و افزودن بر دستاوردهای سیاسی جمهوری اسلامی در منطقه‌ی آسیای جنوب غربی
- ❑ اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف توسعه‌ی سرمایه‌گذاری خارجی، ورود به بازارهای جهانی و دستیابی به فناوری برای تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی و سند چشم‌انداز
- ❑ ایجاد زمینه‌های لازم در جهت جلب سرمایه و توان علمی و تخصصی ایرانیان خارج از کشور در توسعه‌ی ملی و تأثیر بر سیاست‌های نظام سلطه در دفاع از منافع ملی
- ❑ بهره‌گیری حداکثری از روش‌ها و ابزارهای دیپلماسی نوین و عمومی

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور قضایی و حقوقی:

- بازنگری در قوانین جزایی به منظور کاستن از محکومیت به حبس و تبدیل آن به مجازات‌های دیگر و متناسب‌سازی مجازات‌ها با جرائم
- بهبود بخشیدن به وضعیت زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها
- حمایت قضائی مؤثر در تضمین حقوق مالکیت و استحکام قراردادها به منظور توسعه‌ی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی.
- توسعه‌ی ثبت رسمی اسناد و املاک و مالکیت‌های معنوی و ثبت رسمی مالکیت‌های دولت و مردم بر املاک و اراضی کشور در نظام کاداستر و گسترش فناوری‌های نوین در ارائه‌ی خدمات ثبتی

سیاست‌های برنامه ششم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور فرهنگی :

- ❑ تلاش شایسته برای تبیین ارزش‌های انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و دستاوردهای جمهوری اسلامی
- ❑ ارائه و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی و فرهنگ‌سازی درباره‌ی اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
- ❑ اجرای نقشه‌ی مهندسی فرهنگی کشور و تهیه‌ی پیوست فرهنگی برای طرح‌های مهم
- ❑ حمایت مادی و معنوی از هنرمندان، نوآوران، محققان و تولیدکنندگان آثار و محصولات فرهنگی و هنری مقوم اخلاق، فرهنگ و هویت اسلامی - ایرانی
- ❑ حضور مؤثر نهادهای فرهنگی دولتی و مردمی در فضای مجازی به‌منظور توسعه و ترویج فرهنگ، مفاهیم و هویت اسلامی - ایرانی و مقابله با تهدیدات

سیاست‌های برنامه ششم توسعه (ادامه)

اهم سیاست‌های برنامه ششم:

❖ امور علم، فناوری و نوآوری:

- ❑ دستیابی به رتبه‌ی اول منطقه در علم و فناوری و تثبیت آن با اهتمام به تحقق سیاست‌های کلی علم و فناوری
- ❑ اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تأکید بر دوران تحصیلی کودکی و نوجوانی
- ❑ توسعه‌ی علوم پایه و تحقیقات بنیادی، نظریه‌پردازی و نوآوری در چارچوب سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه‌ی جامع علمی کشور
- ❑ تحول و ارتقاء علوم انسانی به‌ویژه تعمیق شناخت معارف دینی و مبانی انقلاب اسلامی
- ❑ تنظیم رابطه‌ی متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه‌ی جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال
- ❑ گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه‌ی علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به‌ویژه جهان اسلام و توسعه‌ی تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان
- ❑ توسعه و ساماندهی نظام ملی نوآوری و حمایت از پژوهش‌های مسأله‌محور و تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری، و توسعه‌ی نظام جامع تأمین مالی در جهت پاسخ به نیاز اقتصاد دانش‌بنیان

ویژگی‌های مشترک سیاست‌های برنامه‌های توسعه اول تا ششم

اهم اشتراکات برنامه‌های توسعه به شرح زیر است:

- ❖ طبقه‌بندی حوزه‌های مختلف تقریباً یکسان است، به طوری که طبقه‌بندی غالب آن‌ها شامل امور اقتصادی، امور اجتماعی، امور فرهنگی، امور دفاعی و امنیتی، امور علمی، فناوری و امور سیاست خارجی، هستند.
- ❖ اهداف کمی از جمله رشد اقتصادی، ارتقای بهره‌وری و تامین رشد، کاهش ضریب جینی و ... در سیاست‌های کلی وجود دارد. این در حالی است که طبق مفهوم و تعریف سیاست‌های کلی، درج اهداف کمی در آن، لازم نیست.
- ❖ در حوزه امور اقتصادی مواردی نظیر افزایش رشد اقتصادی و بهره‌وری؛ کنترل تورم و بیکاری؛ اهتمام به انضباط بودجه‌ای و مالی؛ تغییر نگاه به نفت و گاز و قطع اتکاء اعتبارات هزینه‌ای به نفت و گاز؛ کاهش نابرابری (ضریب جینی و دهک‌ها)؛ توسعه صادرات؛ جذب سرمایه‌گذاری، مورد توجه قرار گرفته است.
- ❖ در حوزه اجتماعی بر مواردی مانند عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری؛ اصلاح نظام اداری و قضایی و گسترش دولت الکترونیک؛ امنیت اجتماعی؛ ایجاد نظام تامین اجتماعی، تاکید شده است.
- ❖ در حوزه امور فرهنگی مواردی مانند تبیین ارزش‌های انقلاب و دفاع مقدس، زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه‌های امام خمینی (ره)؛ تقویت قانون‌گرایی، انضباط اجتماعی و وجدان کاری و اجرای نقشه مهندسی فرهنگی کشور، مورد توجه بوده است.

ویژگی‌های مشترک سیاست‌های برنامه‌های توسعه اول تا ششم

اهم اشتراکات برنامه‌های توسعه به شرح زیر است:

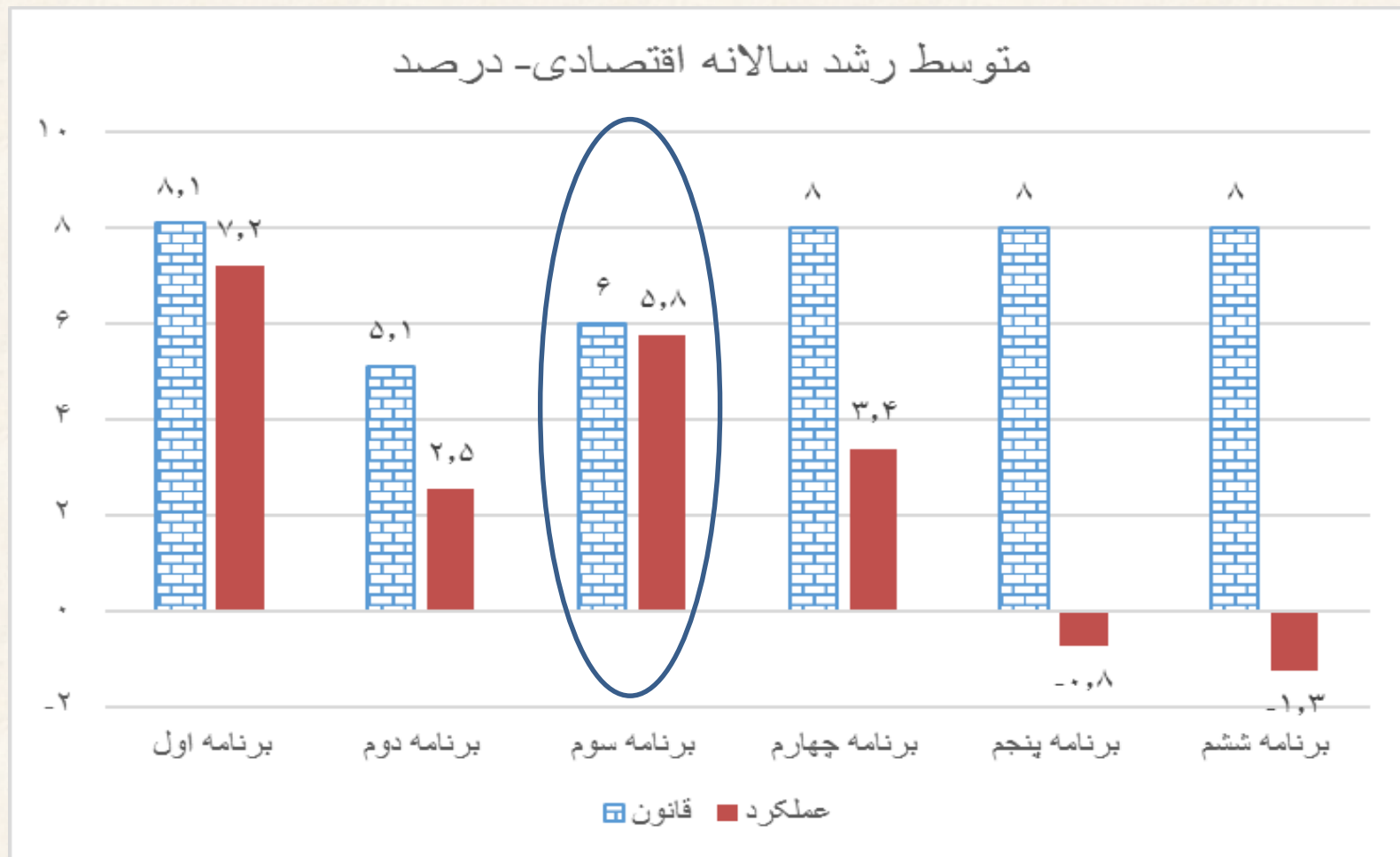
- ❖ در حوزه امور علمی و فناوری مواردی نظیر دستیابی به رتبه اول منطقه در علوم و فناوری؛ توسعه و ساماندهی نظام ملی نوآوری و حمایت از پژوهش‌های مسئله‌محور؛ اصلاح نظام آموزشی کشور، اجرای سند تحول آموزش و پرورش و تحول در نظام آموزش عالی؛ تحول و ارتقای علوم انسانی مورد تاکید قرار گرفته‌اند.
- ❖ در حوزه امور دفاعی و امنیتی بر مواردی مانند افزایش توان دفاعی و توان بازدارندگی کشور؛ گسترش پدافند غیرعامل؛ تامین امنیت پایدار مرزی و کنترل مرزها؛ توسعه نظم و امنیت و برنامه‌ریزی برای کاهش جرم و جنایت و مفاسد اجتماعی، توجه شده است.
- ❖ در حوزه امور سیاسی و سیاست خارجی مواردی نظیر اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی و دستیابی به فن‌آوری پیشرفته؛ حضور فعال و هدفمند در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، مورد توجه واقع شده‌اند.

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

از بعد رشد اقتصادی

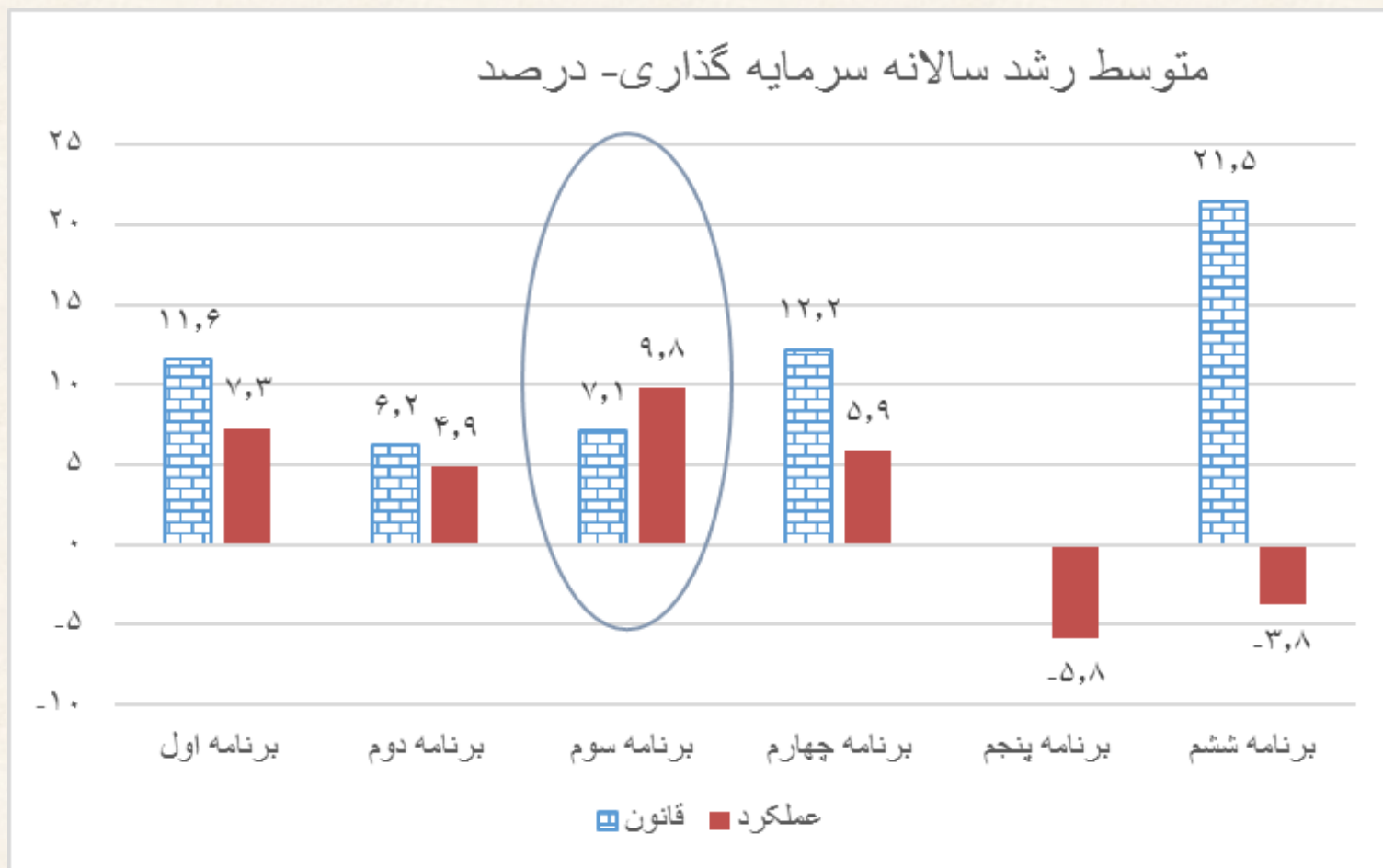

• ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات بانک مرکزی

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

از بعد رشد سرمایه‌گذاری

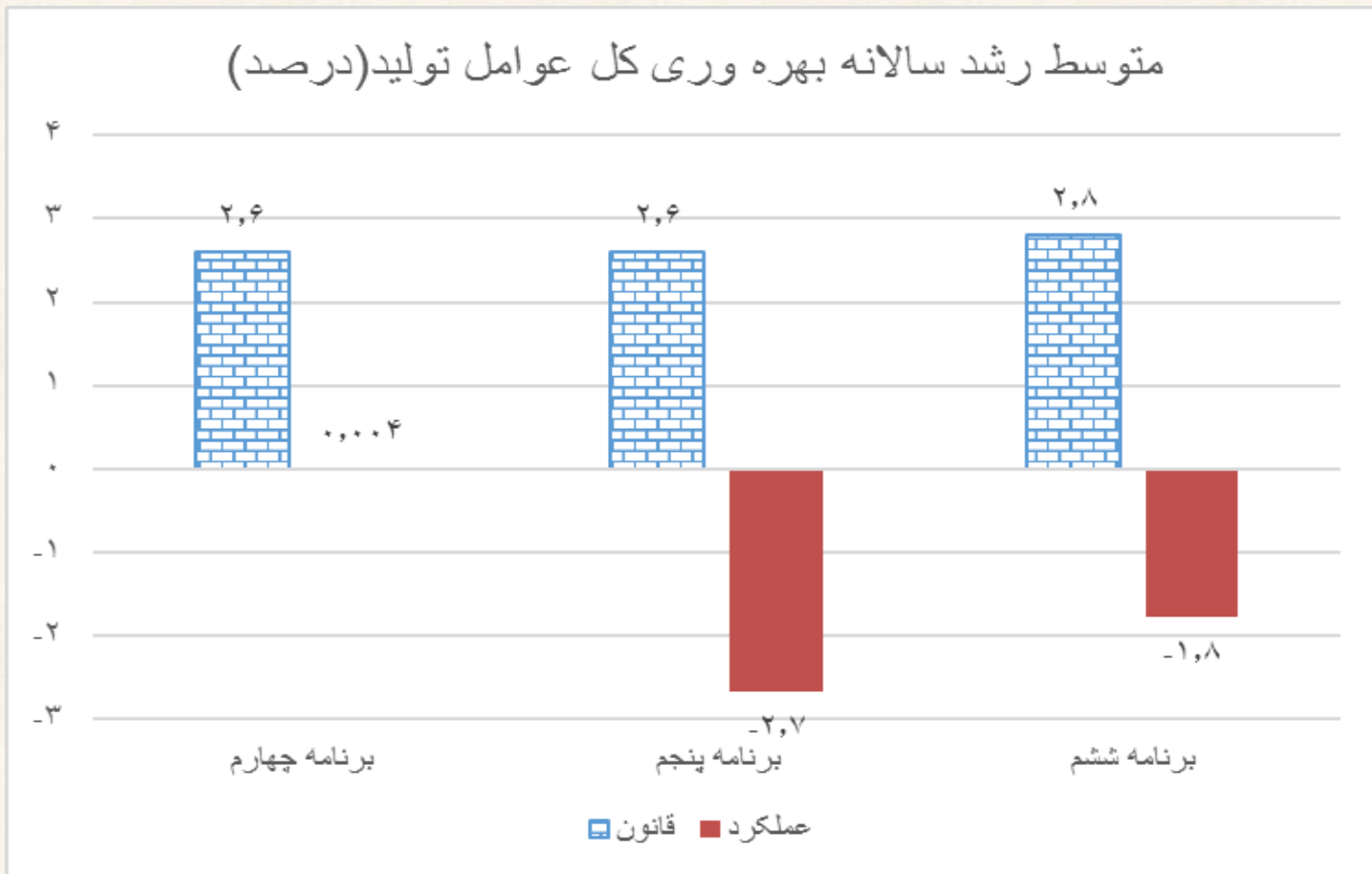

• در برنامه پنجم برای سرمایه‌گذاری هدف گذاری نشده است.

• ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات بانک مرکزی

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

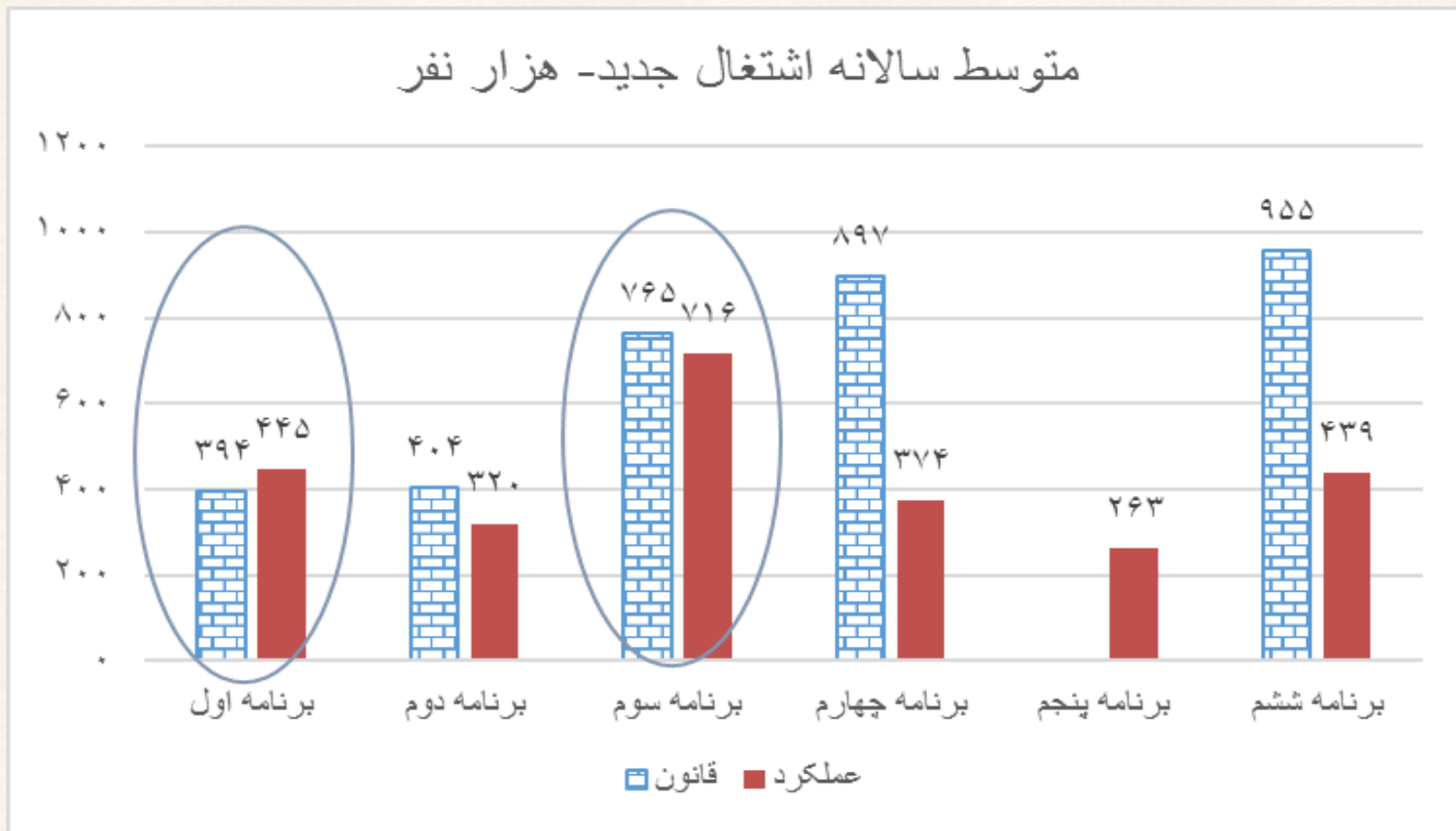
از بعد رشد بهره‌وری کل عوامل تولید

- تا قبل از برنامه چهارم توسعه، برای بهره‌وری کل عوامل تولید هدفگذاری کمی انجام نشده است.
- ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات بانک مرکزی

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

از بعد خالص ایجاد اشتغال

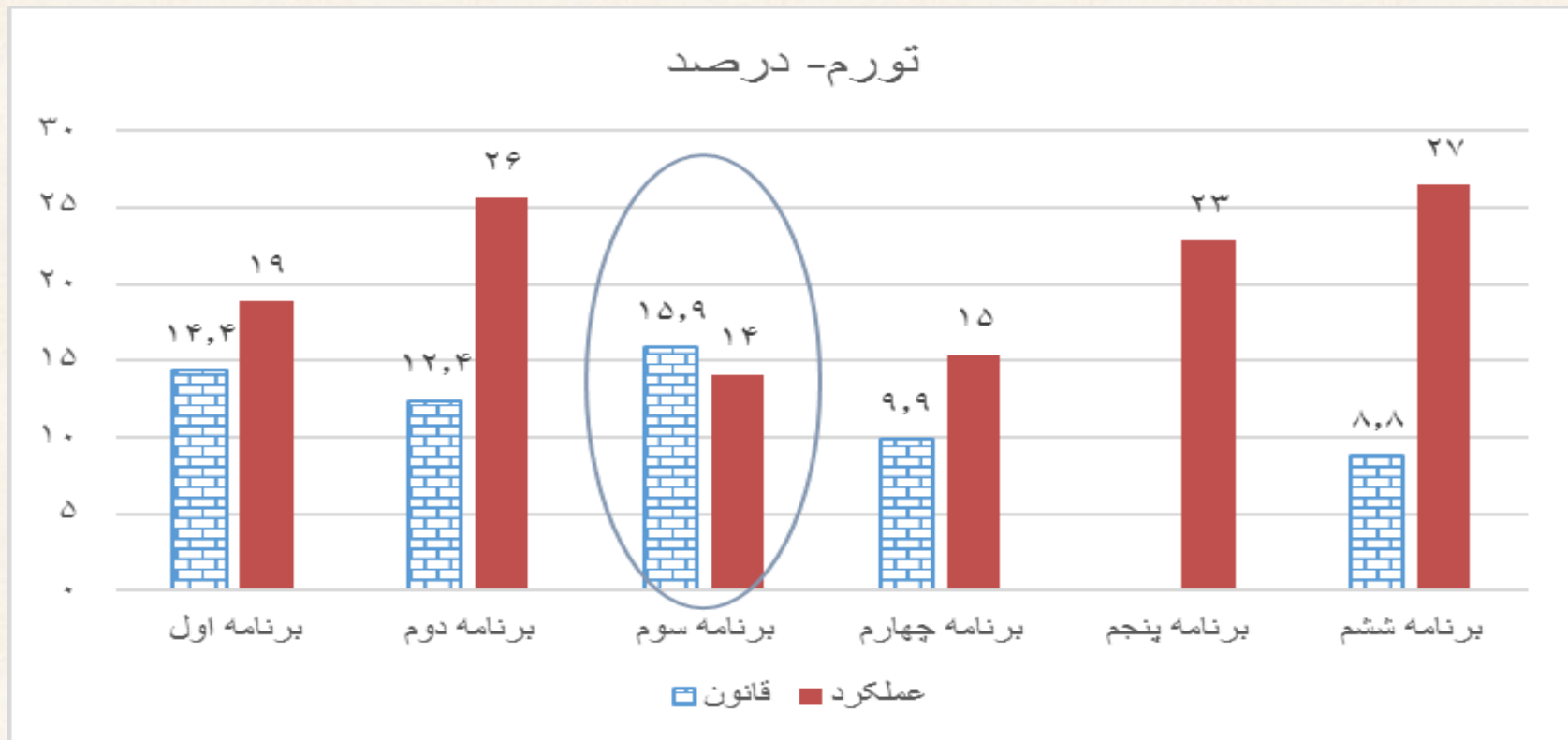
- اشتغال سال ۱۳۹۹ به دلیل کرونا در نظر گرفته نشده است آگذ در نظر گرفته شود متوسط برنامه ششم ۱۹۵ هزار نفر می شود.

- در برنامه پنجم برای اشتغال هدف گذاری نشده است.

- ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات مرکز آمار ایران

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

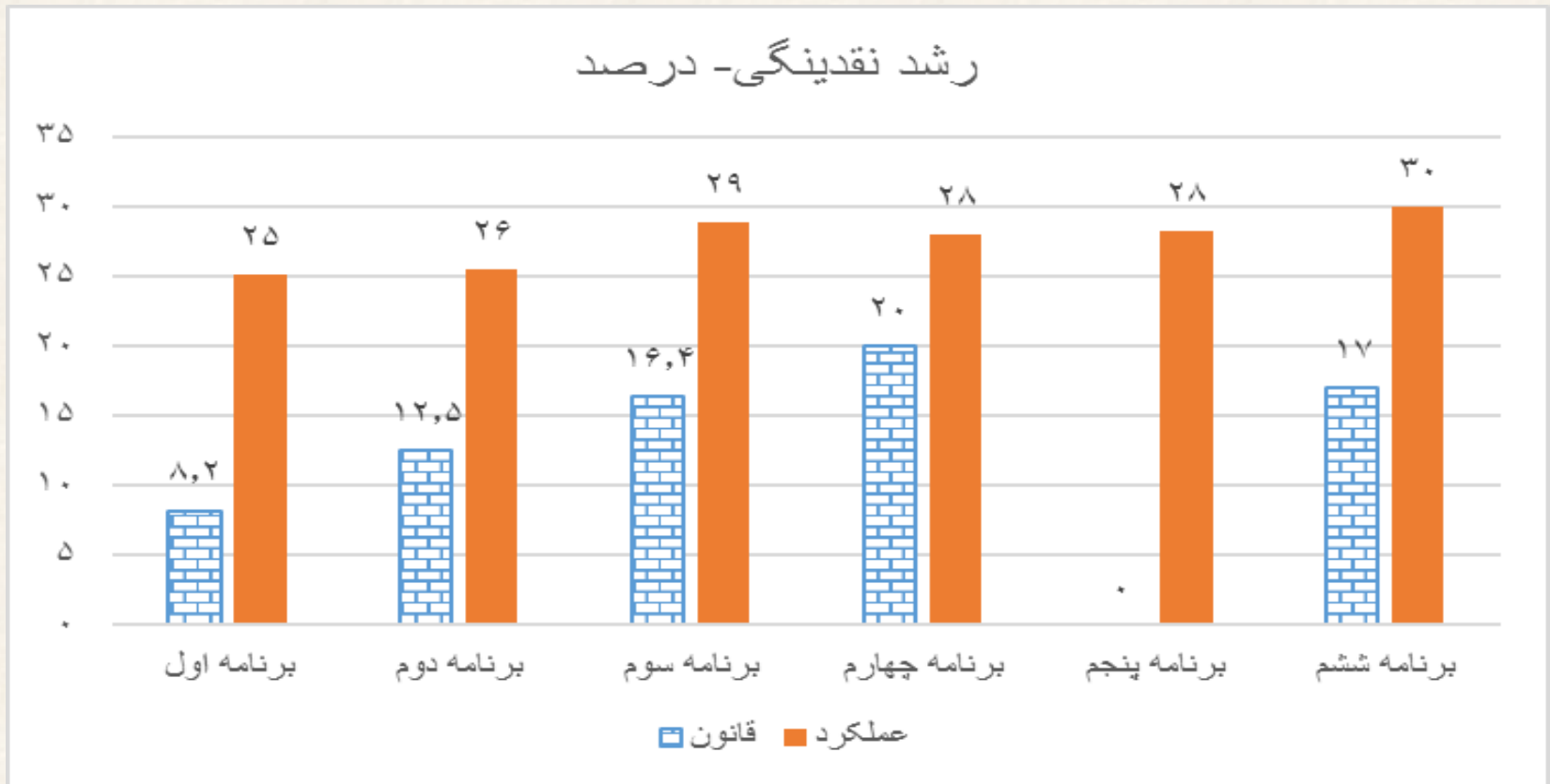
از بعد تورم

در برنامه پنجم برای تورم هدف گذاری نشده است.
ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات بانک مرکزی و مرکز آمار ایران

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه

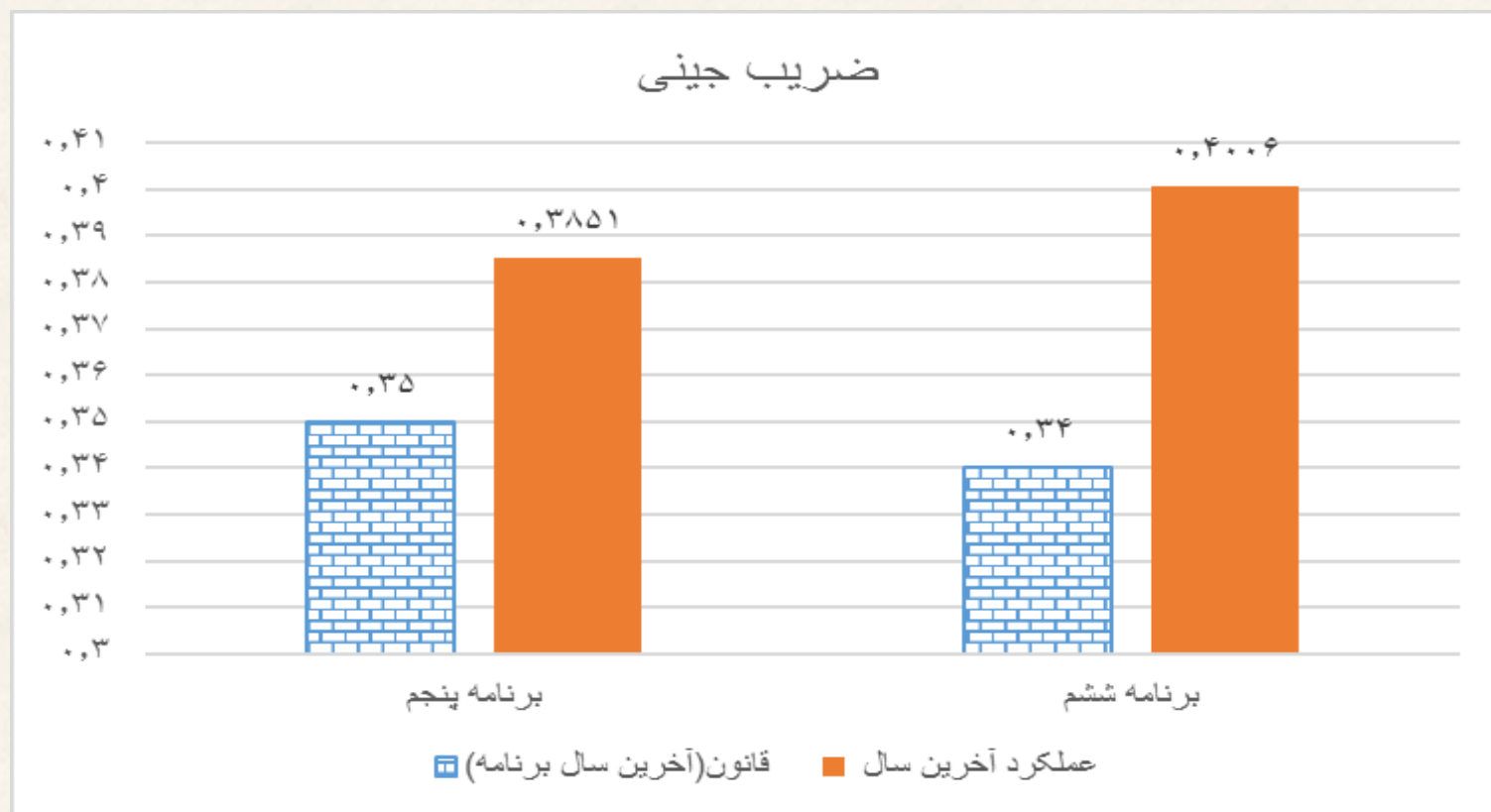
از بعد رشد نقدینگی

در برنامه پنجم برای نقدینگی هدف گذاری نشده است.
ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات بانک مرکزی و مرکز آمار ایران

عملکرد اهداف کمی برنامه‌های توسعه از بعد توزیع در آمد (ضریب جینی)

- تا برنامه پنجم برای ضریب جینی هدف گذاری نشده است.
- منظور از آخرین سال در برنامه هشتم، سال ۱۳۹۹ می باشد.

ماخذ: قوانین برنامه و اطلاعات بانک مرکزی و مرکز آمار ایران

نگاه اجمالی به آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه

نگاه اجمالی به آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه

ابعاد مختلف آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه عبارتند از:

- از بعد نظام برنامه‌ریزی: چگونگی تهیه و تدوین برنامه‌ها
- از بعد تعیین اهداف: پیش‌بینی و هدف‌گذاری
- از بعد اجرا: در جهت نیل به اهداف معین
- از بعد نظارت: ارزیابی و نظارت و اصلاح برنامه

نگاه اجمالی به آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه

➤ **از بعد نظام برنامه‌ریزی:** ویژگی‌های نظام‌های برنامه‌ریزی برنامه‌های توسعه عبارتند از:

- در هیچ یک از برنامه‌های توسعه تعریف روشنی از مفهوم توسعه، ابعاد و ویژگی‌های آن ارایه نشده است.

- نظام برنامه‌ریزی ایران با درجه بالایی از تمرکز طراحی شده است.

- برنامه‌های توسعه همواره در حد بسیار بالایی از تفصیل تهیه گردیده و برای هر یک از بخش‌ها و زیربخش‌ها هدف گذاری، سیاست گذاری و تامین مالی انجام شده است.

- در نظام تهیه، تصویب و نظارت برنامه‌های توسعه ناهماهنگی وجود داشته به طوری که میان نسخه‌های کارشناسی پیشنهادی با قوانین مصوب و عملکردهای واقعی فاصله‌های بسیار زیادی دیده می‌شود.

- سازماندهی و تشکیلات مربوط به برنامه‌ریزی توسعه همواره موقت و محدود به دوره تهیه برنامه‌ها بوده است.

- در نظام‌های برنامه‌ریزی توسعه، در اغلب موارد تعامل بین نهادهای مختلف اعم از قوای دیگر کشور به ویژه مجلس شورای اسلامی طی فرایند تهیه و تدوین برنامه‌ها وجود نداشته و لذا اسناد برنامه‌ها در فرایند بررسی و تصویب دچار تغییر شده‌اند.

نگاه اجمالی به آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه

➤ **از بعد اهداف:** چگونگی تعیین اهداف در میزان انحراف آن‌ها بسیار موثرند. ویژگی‌های تعیین اهداف در برنامه‌های توسعه عبارتند از:

- مقادیر متغیرهای سیاستی (برون‌زا یا کنترلی) اغلب به صورت نظری (دیدگاه کارشناسی و یا سایر) و یا محاسباتی تعیین می‌شوند، بنابر این در صورتی که متغیرهای مذکور دقیق در نظر گرفته نشوند، فرآیند پیش‌بینی اهداف برنامه‌های توسعه دچار مشکل می‌شوند.
- ناهمخوانی منابع انسانی و فیزیکی و مالی مورد نیاز برنامه‌ها با اهداف پیش‌بینی شده
- تعیین اهداف با روش هدف‌گذاری (مانند تعیین برخی از اهداف کمی از برنامه چهارم تا ششم) دچار چالش است.
- انتخاب اهداف متعارض
- اشتباهات فنی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در انتخاب اهداف

نگاه اجمالی به آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه

➤ **از بعد اجرا:** اجرای نادرست برنامه‌ها از آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌ریزی است:

- اشتباه در استنباط تناسب اقدامات و تصمیم‌گیری‌ها با اهداف تعیین شده طبق قوانین توسعه کشور
- وجود متغیرهای موثر بر متغیرهای اقتصادی خارج از کنترل دولت و یا کنترل ناقص بر سیاست‌های اقتصادی
- جامع نبودن ساز و کارهای اجرایی یک مشکل عمومی در برنامه‌های توسعه بوده است.
- ارتباط دقیق و شفافیت میان برنامه و بودجه‌های سالانه وجود نداشته است.
- اغلب برنامه‌های توسعه برنامه‌های تخصیص منابع در بخش دولتی بوده و در موارد ضرورت سیاست‌گذاری، علامت‌دهی و هدایت فعالیت بخش خصوصی به عنوان یک عامل اقتصادی در نظر گرفته شده است.
- آماده نبودن زمینه‌های اجرایی برنامه‌ها از جمله برنامه‌های اجرایی، آیین‌نامه، طرح‌ها، ضوابط و اساسنامه، که گاهی با سپری شدن دوران برنامه نیز زمینه‌های اجرایی فراهم نشده است.
- برای اجرای برنامه وفاق ملی ناکافی بوده است. به طوری که، برای مثال با تغییر رییس جمهور و نمایندگان مجلس، نگاه به برنامه نیز تغییر اساسی کرده و گاهی نادیده گرفته می‌شود.

نگاه اجمالی به آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌های توسعه

➤ **از بعد نظارت:** نبود نظارت دقیق و عملی بر عملکرد برنامه‌ها از آسیب‌ها و چالش‌های برنامه‌ریزی است:

- تنها روش نظارت و ارزیابی که پس اجرای برنامه‌ها در کشور به صورت رسمی وجود دارد، ارزیابی بودجه‌ای برنامه‌ها بوده است.
  - نظارت بر برنامه‌های توسعه در بهترین شرایط محدود به نظارت عملیاتی و پیشرفت فیزیکی پروژه بوده است.
  - معیارهای اساسی و معنادار برای نظارت و ارزیابی با موانع معرفتی، ساختاری و حقوقی متعددی مواجه بوده است و کمتر مشاهده می‌شود که به سیاست‌ها و استراتژی‌های ارائه شده در برنامه‌ها، توجه شود.
  - اصلاح و یا تعدیلی در سیاست‌ها، اهداف و برنامه‌های اجرایی بعد از نظارت و ارزیابی وجود نداشته است.
- توضیح:** وظیفه مهم برنامه‌ریزی پس از تدوین و تصویب، **مراقبت و نظارت جدی** بر حسن اجرای سیاست‌ها و در صورت لزوم اصلاح روش‌ها، سیاست‌ها و یا تعدیل اهدافی است که ممکن است از ابتدا درست انتخاب نشده باشند و یا با شرایط جدید اقتصاد ناشی از شوک‌ها (تحریم، جنگ و شیوع یک بیماری) سازگار نباشند (مثال بارز آن برنامه ششم است).

درس‌های برای تهیه برنامه هفتم توسعه

درس‌هایی برای تهیه برنامه هفتم توسعه

- برنامه هفتم توسعه به لحاظ زمان اجرا، دوره زمانی ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۵ را در بر می‌گیرد. و طبق قانون باید لایحه برنامه مذکور باید تا پایان سال ۱۴۰۰ تدوین و به تصویب مراجع قانونی می‌رسید.
- بنابراین، باید یک سال دیگر قانون برنامه ششم توسعه تمدید شود که می‌تواند در لایحه بودجه ۱۴۰۱ به مجلس ارایه شود.
- ❖ **توضیح:** مطابق ماده ۸ قانون برنامه و بودجه، دولت باید حداقل شش ماه قبل از پایان هر دوره برنامه، لایحه برنامه دوره بعد را جهت تصویب به مجلس تقدیم نماید.

درس‌هایی برای تهیه برنامه هفتم توسعه (ادامه)

❖ فعالیت‌های اولیه برای تهیه برنامه هفتم توسعه به ترتیب مراحل زیر است:

- اول، مبانی قانونی تدوین برنامه‌های توسعه ایران و مسائل مبتلابه آن
- دوم، سیری بر تحولات و تجربه برنامه‌ریزی توسعه در ایران و کشورهای منتخب و رهیافت‌های آن

توضیح: از جهات مختلف به لحاظ انواع مختلف برنامه‌ریزی، رویکرد، راهبردها و ...، مطالعه و بررسی می‌شود.

- سوم، آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه ایران و آینده‌پژوهی برنامه توسعه هفتم

درس‌هایی برای تهیه برنامه هفتم توسعه (ادامه)

❖ فعالیت‌های اولیه برای تهیه برنامه هفتم توسعه به ترتیب مراحل زیر است:

❑ **چهارم**، خاستگاه هفتم توسعه با ملاحظه سند چشم انداز بیست ساله کشور در افق ۱۴۰۴، گام دوم انقلاب و الگوی پایه پیشرفت اسلامی - ایرانی

❑ **پنجم**، بایستی بین سران قوا و به طور کلی حاکمیت، نخبگان، دانشگاهیان و حوزه‌های مختلف علمی و دینی و مانند آن، در خصوص برنامه توسعه مبنی بر مفهوم توسعه، کانتکست برنامه، محتوای برنامه، نوع برنامه و ... ، اجماع صورت گیرد و همگی بر آن اتفاق نظر داشته باشند که با جابجایی دولت‌ها و حاکم شدن دیدگاه‌های متفاوت، برنامه دچار چالش نگردد.

❑ **ششم**، خاستگاه هفتم توسعه با ملاحظه سند چشم انداز بیست ساله کشور در افق ۱۴۰۴، گام دوم انقلاب و الگوی پایه پیشرفت اسلامی - ایرانی

❑ **هفتم**، تدوین نوع برنامه‌ریزی، رویکرد و راهبردهای آن

توضیح: با توجه به رهیافت‌ها و نتیجه مطالعات و گزارشات مراحل فوق‌الذکر، تهیه و تدوین می‌شود.

درس‌هایی برای تهیه برنامه هفتم توسعه (ادامه)

❖ **فعالیت‌های اولیه برای تهیه برنامه هفتم توسعه به ترتیب مراحل زیر است:**

□ **هشتم،** تبیین وضع موجود و پیش‌بینی روندهای آتی ایران و جهان با هدف احصاء چالش‌ها و مشکلات اقتصاد در هر حوزه

توضیح: تحولات و مشکلات از موضوع جمعیت، محیط زیست و آموزش ابتدایی و علوم و فنون گرفته تا متغیرهای کلان اقتصادی را در بر می‌گیرد و روندهای آینده و جهت حرکت متغیرها و شاخص‌ها مشخص و تبیین می‌شود.

□ **نهم،** تدوین نظام برنامه‌ریزی برنامه هفتم توسعه

توضیح: مشتمل بر ساختار نظام برنامه‌ریزی، فرآیند انجام کار تهیه لایحه برنامه تا تصویب قانونی آن، شرح فعالیت‌ها و زمانبندی آن‌ها و مشخص کردن وظایف و مسئولیت‌ها و ... است.

با تشکر از توجه شما